pilu gali būti dar 10–12 kapaviečių, kurių mažiausiai 5 yra po važiuojama gatvės dalimi.

Macikų II Pasaulinio karo belaisvių masinio laidojimo vietą, kuri apima maždaug 0,4 ha dydžio teritoriją, buvo pasiūlyta įtraukti į NKVR. Tačiau, norint nustatyti visą palaidojimų mastą, būtina pratęsti archeologinius tyrimus Armalėnų kaime, Žaliosios gatvės teritorijoje, numatant ištirti ne mažiau kaip 30 m^2. Reikėtų papildomai ištirti kalvos viršūnę, esančią apie 170 m į V nuo Žaliosios gatvės (4 pav.), norint patvirtinti arba paneigti prielaidas, jog ten galėjo būti žmonių palaidojimai masinėje kapavietėje. Visų pirma teritoriją tikslinga ištirti nedestrukciniais metodais (magnetometru ir georadaru), vėliau atlikti archeologinius kasinėjimus iki galimų masinės kapavietės kontūrų ir nustatyti jos plotą.

Suspected mass burial site in Armalėnai village

In 2012 a historical and archaeological investigation was conducted at a suspected mass burial site on Žalioji Street in Armalėnai village (Šilutė District). According to witness testimony, during 1943–1944 Red Army soldiers who had died at the German prisoner-of-war camp in Macikai, had been buried here (Fig. 1). During the project, a magnetometer investigation was conducted (Fig. 2). At the site of recorded anomalies, ten 5 x 2 m trenches and three 2 x 1 and 2 x 2 test pits (a total of 108 m^2) were excavated and the contours of two 10 x 1.9 and 15 x 1.8 m grave pits (burials 1 and 2) and 5 pit fragments (not excavated) were discovered (Figs. 3, 4). It is conjectured that another 10–12 burials may exist in the immediate vicinity.

Povilas Blaževičius

Rakaučiznos senkapis

Vykdant bendrą LEU, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos ir Ukmergės savivaldybės projektą „Pabaiskas Lietuvos istorijoje“, skirtą Pabaisko mūšio vietos lokalizavimui ir tyrimams, 2012 m. buvo tęsiama galimų Pabaisko mūšyje žuvusių karių laidojimo vietų paieška. Kautynių vieta, nors dar ir nėra tiksliai nustatyta, turėtų būti kažkur greta dabartinio Pabaisko miestelio. Nors tiek mūšio vieta, tiek arčiau Pabaisko esantys senkapiai bandyti tyrinėti, tačiau vykę itin nedidelės apimties tyrimai teigiamų rezultatų nedavė.

Šiuo metu žinomi keli senkapiai (Dagių kaimo, Padvarių kaimo, Vaitkūnų, Gaiciūnų, Petrašiūnų, Praninkų, Rakaučiznos), kurie yra išsidėstę netoli Pabaisko miestelio. Manyta, kad dalis jų gali būti susiję su mūšyje žuvusių karių palaidojimais. Apie Rakaučiznos laidojimo paminklą sužinota dar 2006 m. Gyventojams tvarkant sodybos aplinką ir kasant griovį nuotekoms, rasti žmonių kaulai. 2006 m. buvo iškastos trys 5x2 m dydžio perkasos, tačiau jose kapų nerasta. Manyta, kad žmonių kaulai surinkti suardytame, greičiausiai XVIII–XIX a. senkapyje (*LIIR*, f. 1, b. 4764).

Tirtas laidojimo paminklas yra sodybos, kurios pastatai išsidėstę nemažos kalvos aikštelėje, teritorijoje (apie 50 m į R nuo kelio ir apie 200 m į V nuo Žirnajos upelio). Statydamas svirno priestatą sodybos šeimininkas buvo radęs žmonių kaulų, dar daugiau kaulų aptikta iškasus apie 20 m ilgio griovį kanalizacijos vamzdžiui. Griovys orientuotas PV–ŠR kryptimi, žemyn nuo kalvos, Žirnajos upelio link. Kelerius metus griovys buvo neužkastas, ir 2012 m. pjūviuose kur ne kur vis dar kyšojo žmonių kaulai.

Dėl šios priežasties buvo nuspręsta vieną 14x3 m perkasos dalį kasti ant kalvos šlaito, orientavus ją V–R kryptimi taip, kad kanalizacijos vamzdžiui iškastas griovys patektų į jos vidurį. Antrąją 7x5 m dydžio perkasą nuspręsta kasti kalvelės viršuje, sujungiant ją su pirmąja, lygiagrečiai svirnui ir jo priestatui. Į antrosios perkasos Š dalį pateko ir 5 m ilgio kanalizacijos trasos griovio atkarpa. Susijungiančios perkasos sudarė „L“ formos tyrimų plotą (ilgoji atkarpa orientuota V–R, trumpesnioji – Š–P kryptimi).

2012 m. liepos 9–22 d. Rakaučiznos kapinyne ištyrus 90 m^2 plotą buvo surasti 26 palaidojimai (suardytas kapas 5 pasirodė esąs kelių kapų kaulai; kapas 21 paliktas netirtas perkasos P sienelėje), taip pat surinkta nemažai žmonių kaulų iš suardytų kapų. Tik keturiuose kapuose rasta įkapių. Gausiausiai jų rasta dviejuose apardytuose kapuose. *Kape 3* buvo palaidotas 11 m. ± 30 mėn. amžiaus vaikas su 230 smulkių stiklo karoliukų apvara kaklo srityje, palei stuburą surastos šešios metalinės kilpelės drabužiui ar audeklui susegti, prie dešiniosios kojos pėdos aptikta metalinė bato pasagėlė, o greta ne vietoje gulinčio stuburo slankstelio rasta apskrita vario lydinio segė (1 pav.). Nuo juosmens žemyn suardytame palaidoto 10 m. ± 30 mėn. amžiaus vaiko (greičiausiai mergaitės) *kape 4* (2 pav.), dešiniojo žastikaulio viršuje rasta apvali balto metalo segė, kaklo srityje – 212 skirtingo dydžio stiklinių karolių apvara, o prie kaukolės – fragmentiškai išlikusio medžiaginio apgalvio dalis (3 pav.). Dviejuose suaugusiųjų kapuose kaip įkapės rastos monetos. 40–50 m. amžiaus vyro *kape 10* aptiktas 1666 m. Vilniuje nukaldintas LDK Jono Kazimiero šilingas. Taip pat 40–50 m. amžiaus vyro *kape 18* rastas LDK Jono Kazimiero šilingas ir tokios pat monetos falsifikatas. Kituose kapuose jokių įkapių nerasta, tačiau archeologinių radinių pasitaikė ir atskirai. Verta

1 pav. Rakaučiznos kapinynas, kapas 3.
P. Blaževičiaus nuotr.

Fig. 1. Rakaučizna Cemetery, burial 3

2 pav. Rakaučiznos kapinynas, kapas 4.
P. Blaževičiaus nuotr.

Fig. 2. Rakaučizna Cemetery, burial 4

3 pav. Rakaučiznos kapinynas, kapas 4. Apgalvio dalis. P. Blaževičiaus nuotr.

Fig. 3. Rakaučizna Cemetery, burial 4. Part of the headband

4 pav. Rakaučiznos kapinynas. Atsitiktinis radinys – puodas. P. Blaževičiaus nuotr.

Fig. 4. Rakaučizna Cemetery. A pot, a chance find

5 pav. Rakaučiznos kapinynas. Atsitiktinis radinys – Zigmanto II Vazos lenkiška 1,5 grašio moneta. P. Blaževičiaus nuotr.

Fig. 5. Rakaučizna Cemetery. A Sigismund II August Polish three-halfgroat, a chance find

6 pav. Rakaučiznos kapinynas, kapas 18. P. Blaževičiaus nuotr.

Fig. 6. Rakaučizna Cemetery, burial 18

paminėti vos 10–15 cm gylyje viršutiniame juodžemio sluoksnyje rastą lipdytą ir apžiestą keraminį puoduką su ąsa. 8,2 cm aukščio puodelio angos skersmuo – 12,7 cm, dugno – 8 cm (4 pav.). Kapinyno datavimui svarbi 20–35 cm gylyje molingame sluoksnyje rasta Zigmanto II Vazos lenkiška 1,5 grašio vertės moneta, nukaldinta 1623 m. (5 pav.).

Tyrimų metu fiksuota, kad dalis suaugusiųjų laidota lentiniuose karstuose (6 pav.). Mirusieji laidoti ant nugaros, ištiestomis kojomis. Rankos arba ištiestos palei šonus, arba sulenktos per alkūnes ir sudėtos dubens srityje. Mirusieji orientuoti V kryptimi su nedideliais nukrypimais į Š ar P, tačiau rastas ir vienas vaiko *kapas (13)*, orientuotas galva į Š. Analizuojant osteologinę medžiagą nustatyta, kad net 61,5 % mirusiųjų sudarė vaikai iki 12 m., 38,5 % – suaugusieji. Jei skaičiuotume ir išmatuotus kaulus iš suardytų kapų, rastus maišytose žemėse, vaikų kapų skaičius padidėja dar keliais procentais – iki 64 %. Reikia paminėti ir akivaizdžias palaidotųjų sveikatos problemas. Trims moterims ir penkiems vaikams fiksuoti ryškūs anemijos požymiai, viena 25–35 m. amžiaus moteris sirgo tretiniu sifiliu (*kapas 27*). Penkiuose kapuose rastiems žmonėms nustatyti įvairūs kaulų lūžiai. Viename jų palaidotas per

50 m. amžiaus vyras (*kapas 26*) buvo sužalotas daugiausiai: fiksuoti sugiję abiejų nosikaulių, kairiojo raktikaulio, šlaunikaulio, dviejų šonkaulių ir V slankstelio geterinės ataugos lūžiai. Jam taip pat nustatyta III–VII kaklo slankstelių osteochondrozė ir osteofitai, visų dvylikos krūtinės slankstelių osteofitozė, VI–IX krūtinės slankstelių spondilioartrozė ir kt.

Apibendrinant tyrimų metu sukauptą medžiagą, galima teigti, kad ištirtame 90 m^2 plote surasti 28 kapai, priklausantys XVII a. senkapiui. Vos keli kapai rasti su įkapėmis, o palaidotų žmonių amžius bei ligos rodo prastą jų sveikatos būklę, nepilnavertišką mitybą, dažnas traumas. Tad tikėtina, kad tai – XVII a. kaimo bendruomenės laidojimo paminklas.

Rakaučizna old cemetery

In 2012 an excavation (a total of 90 m^2) was conducted in Rakaučizna Cemetery. 28 17th-century burials were found and many isolated bones from destroyed burials were collected. Grave goods were discovered in only four burials. They were found in the greatest numbers in two disturbed burials. Burial 3 contained a child of 11 years ±30 months with a necklace consisting of 230 small glass beads in the neck area; six metal loops for fastening clothing or cloth were found alongside the spine, a metal heel plate near the right foot, and a round copper alloy brooch beside a disarticulated vertebra (Fig. 1). Burial 4, which contained a child of 10 years ±30 months (probably a girl), had been destroyed from the waist down (Fig. 2); a round white metal brooch was found on top of the right humerus, a necklace consisting of 212 various-sized glass beads in the neck area, and part of a cloth headband that has survived fragmentally near the skull (Fig. 3). Coins from the second half of the 17th century were discovered as grave goods in two adult burials. In the other burials no grave goods were found, but archaeological finds were discovered separately (Figs. 4, 5).

During the excavation, it was recorded that some of the adults had been buried in wooden coffins (Fig. 6). The individuals had been buried in an extended supine position with the head to the W with small deviations to the N or S, but in burial 12, that of a child, the head was to the N. The arms were either extended at the sides or bent at the elbow and placed in the pelvic area. In analysing the osteological material, it was determined that 61.5% of the individuals consisted of children up to the age of 12 and 38.5% adults.

In summarising the material accumulated during the excavation, it is possible to state that the discovered burials belonged to a 17th-century cemetery. Only several burials contained grave goods, but the age and diseases of the interred individuals attest to their state of health, incomplete nutrition, and frequent traumas. Thus it is likely that this is a burial site from a 17th-century rural community.

Irma Kaplūnaitė, Rytis Jonaitis

Senkapis Vilniuje, Bokšto gatvėje 6

2012 m. LII MTS tęsė archeologinius tyrimus sklype Bokšto g. 6, Vilniuje (*ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 149–157; *ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 137–140; *ATL 2010 metais*, V., 2011, p. 129–134; *ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 154–160). Šio sezono metu detalieji archeologiniai tyrimai buvo vykdyti sklypo V kieme bei sodelyje, esančiame šalia Išganytojo gatvės, tarp korpusų 1 ir 4. Iš viso ištirtos 4 perkasos (bend-